

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en
Wetenschap

>Retouradres Postbus 16375 2500 BJ Den Haag

De voorzitter van de Eerste Kamer der Staten-Generaal
Postbus 20017
2500 EA DEN HAAG

**Onderzoek en
Wetenschapsbeleid**
Rijnstraat 50
Den Haag
Postbus 16375
2500 BJ Den Haag
www.rijksoverheid.nl

Contactpersoon

Onze referentie
48733798

Bijlagen

Datum 22 oktober 2024

Betreft Verslag van de informele bijeenkomst voor onderwijs- en
onderzoeksministers 16-17 sept

Hierbij bied ik uw Kamer, mede namens de minister van Economische Zaken, het verslag van de informele bijeenkomst voor onderwijs - en onderzoeksministers van 16 en 17 september 2024 aan.

Ik sta hierin ook nog kort stil bij de nieuwste cijfers van de Nederlandse deelname aan het Horizon Europe-programma.

De minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap,

Eppo Bruins

Verslag van de informele bijeenkomst voor onderwijs- en onderzoeksministers d.d. 16 en 17 september 2024 te Boedapest (Hongarije)

Onze referentie
48733798

Gemeenschappelijke Europese graad

De Europese Commissie heeft haar visie gedeeld waarin een Europese graad bijdraagt aan de intensivering van grensoverschrijdende samenwerking in het hbo en wo. Vrijwel alle lidstaten hebben zich positief uitgesproken over de wens om Europese samenwerking in het hbo en wo te stimuleren en belemmeringen daarvoor weg te nemen. Veel lidstaten hebben daarbij aangegeven dat er eerst moet worden gekeken wat er nu al kan worden gedaan om die belemmeringen weg te nemen alvorens er wordt gekeken of en, zo ja, hoe een gemeenschappelijke Europese graad daaraan een bijdrage kan leveren. In het bijzonder is daarbij gewezen op de bestaande Bologna-afspraken die transnationale samenwerking mogelijk maken, maar nog niet overal gelijkelijk geïmplementeerd zijn. De Commissie is opgeroepen om op deze bestaande afspraken voort te bouwen, en geen parallel systeem op te zetten. Bij een groot gedeelte van de lidstaten bestaat ook de behoefte om het effect van een gemeenschappelijke Europese graad, bijvoorbeeld op het gebied van mobiliteit, beter inzichtelijk te krijgen. Nederland heeft daar, samen met een aantal andere lidstaten, aan toegevoegd dat het wegnemen van belemmeringen ertoe moet leiden dat studentenmobiliteit in de EU meer gebalanceerd wordt. Vrijwel alle lidstaten stonden ervoor open om de gemeenschappelijk Europese graad te bespreken, maar dan wel stap voor stap, waarbij in ieder geval rekening moet worden gehouden met de nationale bevoegdheid van lidstaten op het gebied van hoger onderwijs en de autonomie en academische vrijheid van instellingen. De Commissie heeft tot slot de lidstaten uitgenodigd om in dialoog te blijven en gezamenlijk te werken aan consensus.

Versterken van het Europese concurrentievermogen in onderzoek en innovatie, met speciale aandacht voor het verkleinen van de fragmentatie van de Europese Onderzoeksruimte

Tijdens dit beleidsdebat werd gesproken over de rol van onderzoek en innovatie (O&I) voor het Europese concurrentievermogen. De Commissie haalde het Draghi-rapport aan en stelde dat O&I de centrale rol heeft bij het versterken van het Europese concurrentievermogen. Hiertoe zijn publieke en private investeringen, investeringen in excellent onderzoek en gelijktijdig (nationale) hervormingen nodig om sterke O&I-ecosystemen op te bouwen. Om goede samenwerking voor een versterkt Europees concurrentievermogen te bereiken, is een geïntegreerde beleidsagenda voor de Europese Onderzoeksruimte (ERA) van belang. Tevens dient er gewerkt te worden aan het verder vormgeven van de interne markt om daadwerkelijk impact te bereiken.

Veel lidstaten onderschreven het belang van een geïntegreerde en coördinerende ERA-beleidsagenda, bijvoorbeeld voor het aantrekken en behouden van talentvolle onderzoekers. Hiertoe zijn strategische publieke en private investeringen nodig, die verdeeld worden op basis van excellentie en impact (het beste voorstel wordt gefinancierd). Enkele lidstaten benadrukten hierbij het belang van synergiën tussen verschillende Europese programma's, zoals cohesiebeleid en het O&I-kaderprogramma om O&I-ecosystemen in minder goed presterende lidstaten te versterken. Verder werd het belang van fundamenteel onderzoek benadrukt als basis voor toekomstige ontwikkelingen op de

middellange- en lange termijn. Tevens werd door onder andere Nederland benadrukt dat er geïnvesteerd dient te worden in opschaling via start-ups en scale-ups om impact te bereiken met eerder opgedane kennis om het concurrentievermogen te versterken. Zowel financieel als door het verminderen en vereenvoudigen van regels, bijvoorbeeld voor een goed functionerende interne markt.

Nederland onderschreef daarnaast de inzet van de Commissie dat excellente O&I de basis is van toekomstige ontwikkelingen, hierbij is het belangrijk om prioriteiten te stellen en te blijven samenwerken met derde landen om de ontwikkeling van kennis en innovatie te versnellen. Nederland gaf aan dat er een duidelijke ERA-beleidsagenda nodig is om over de gehele EU een gelijkwaardige inzet na te streven, bijvoorbeeld ten aanzien van open science en de transitie naar proefdiervrije innovaties. Door het verkleinen van de grenzen tussen lidstaten werken we toe naar de Vijfde Vrijheid¹.

De bijdrage van de vrijheid van wetenschappelijk onderzoek aan het concurrentievermogen van de EU

De discussie rondom de vrijheid van wetenschappelijk onderzoek werd door het Hongaars voorzitterschap ingeleid met een referentie naar de *Bonn declaration*² die bijna vier jaar daarvoor getekend was. Het Hongaars voorzitterschap gaf aan dat het nog steeds moeilijk is om een onbevooroordeeld en objectief systeem op te zetten voor de vrijheid van wetenschappelijke onderzoek en dat het daarnaast de vraag is hoe de balans gevonden kan worden tussen openheid en het beschermen van onze belangen. Hierbij gaat het niet alleen om het beschermen van wetenschappelijke vrijheid maar ook om het benutten van de concurrentiekracht.

De Commissie vulde aan dat academische/wetenschappelijke vrijheid, inclusief het vrij en autonoom uitvoeren van onderzoek, kernwaarden zijn en dat verdenkingen van externe invloeden het vertrouwen in de wetenschap vermindert. Ook gaf de Commissie aan de resolutie van het Europees Parlement over wetenschappelijke vrijheid³ te verwelkomen. Als laatste meldde de Commissie dat zij bezig is met een studie naar de bescherming en bevordering van academische vrijheid, waarvan de eerste resultaten volgend jaar verwacht worden. Daarna wil de Commissie daar verdere stappen op zetten.

Net als het voorzitterschap, refereerden vele lidstaten aan de *Bonn declaration* en het belang en de noodzaak van academische vrijheid ook voor bijvoorbeeld het versterken van het concurrentievermogen. Nederland en andere lidstaten benoemden de lastige balans tussen het bevorderen van internationale samenwerking en academische vrijheid en de aandacht voor veiligheid van onderzoekers. Ook werd er ingegaan op acties onder de Europese Onderzoeksruimte (ERA) als instrument om academische vrijheid verder te brengen en de goede voorbeelden onder het open science beleid van Europa.

¹ Letta stelt in zijn rapport over de toekomst van de interne markt voor om de bestaande vier vrijheden uit te breiden met een vijfde vrijheid. Deze vijfde vrijheid moet verschillende gebieden omvatten waaronder onderzoek, innovatie, gegevens, competenties, kennis en onderwijs (voor meer informatie, zie [kabinetsappreciatie Letta-rapport](#))

² https://www.bmbf.de/SharedDocs/Downloads/files/_drp-efr-bonner_erklaerung_en_with_signatures_maerz_2021.pdf?__blob=publicationFile&v=2

³ https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2024-0022_EN.html#title1

Bij het opstellen van een definitie voor wetenschappelijke vrijheid werd het belang van hier samen aan werken door lidstaten benadrukt, waarbij Nederland aangaf dat dit een taak is van de academische wereld. Ook drongen Nederland en andere lidstaten erop aan dat voor de ontwikkeling van een objectieve, structurele monitor voor academische vrijheid, de academische gemeenschap betrokken dient te worden.

In de afsluitende woorden van de Commissie en het Hongaars voorzitterschap werd nogmaals benadrukt dat het belangrijk is om de academische gemeenschap bij academische vrijheid te betrekken en dat dit van belang is voor een concurrentiekrachtig en sterk Europa.

Onze referentie
48733798

Ter informatie - stand van Zaken huidige kaderprogramma voor onderzoek en innovatie

Op dit moment is het huidige kaderprogramma voor onderzoek en innovatie, Horizon Europe, nog in volle gang. Nederland blijft hier zeer goed in presteren. Tot nu toe is binnen Horizon Europe in totaal €46 miljard aan financiering toegekend. Het gaat opgeteld om ruim 15.000 onderzoeks- en innovatieprojecten. Bij bijna een kwart daarvan (3.633) zijn Nederlandse partijen betrokken. Die hebben in totaal €4,1 miljard toegekend gekregen. Nederland behaalt hiermee een retour van 9% van de totale toegekende financiering. Nederland draagt ongeveer 4,7% bij aan het budget van Horizon Europe, wat betekent dat voor elke euro die Nederland heeft geïnvesteerd, Nederlandse deelnemers tot nu toe bijna het dubbele terug hebben ontvangen. Een Nederlandse onderzoeker of ondernemer heeft bovendien een relatief hoge kans om financiering te ontvangen: het slagingspercentage is 23,4%, tegenover het Europese gemiddelde van 17,2%. Het meeste budget wordt aan Nederlandse deelnemers toegekend binnen de onderdelen European Research Council (€824 mln), European Innovation Council (€613 mln) en het onderdeel 'Climate, Energy and Mobility' (€576 mln).